

Ο κόσμος απέναντι στο «τέρας»

Ο καθηγητής Ρίτσαρντ Κέρνι μιλάει στην «Κ» για τη φιλοσοφική προσέγγιση όσων οδήγησαν στην εισβολή στο Καπιτώλιο

Συνέντευξη στον **ΗΛΙΑ ΜΑΓΚΛΙΝΗ**

«**Οφείλω** να πω πως νιώθω μια κάποια συμπόνια για τα άτομα που εισέβαλαν στο Καπιτώλιο. Συμπάθεια όχι, καθώς παραβίασαν έναν ιερό πολιτικά χώρο. Ομως αισθάνομαι συμπόνια. Είναι και αυτοί θύματα του Τραμπ. Βεβαίως, είμαι και λίγο υπαρξιστής, συνεπώς θεωρώ πως είναι απολύτως υπεύθυνοι για την πράξη τους. Ωστόσο, το μεγαλύτερο μερίδιο ευθύνης πέφτει στον Τραμπ και σε όλους εκείνους που, ενώ έβλεπαν τι έρχεται, συνέχισαν να μάχονται κατά της επικύρωσης της εκλογικής νίκης του Μπάιντεν. Το Ρεπουμπλικανικό Κόμμα κάλυπτε τον Τραμπ όλα αυτά τα χρόνια, και τα στελέχη του φέρουν τη μεγαλύτερη ευθύνη. Ακόμη και άνθρωποι όπως ο Μιτς Μακόνελ και ο Μάικ Πενς, αν και άλλαξαν στάση στο τέλος, το έκαναν κατόπιν εορτής. Επί τέσσερα χρόνια επικύρωναν τον Τραμπ σε ό,τι έκανε, με αποτέλεσμα να φτάσουμε εδώ που φτάσαμε. Με ανησυχεί αυτό το “δύο μέτρα και δύο σταθμά”. Οι πολιτικοί αυτοί κινούνται με δύο ηθικές, αλλά οι άνθρωποι που εφόρμησαν στο Καπιτώλιο δεν έχουν δύο ηθικές: πιστεύουν απόλυτα τον Τραμπ, τα ψέματά του και όσα πρεσβεύει. Οι πολιτικοί αυτοί όμως απελευθέρωσαν το τέρας για να επιτεθεί στο Καπιτώλιο και οι ίδιοι δεν θα τιμωρηθούν γι’ αυτό».

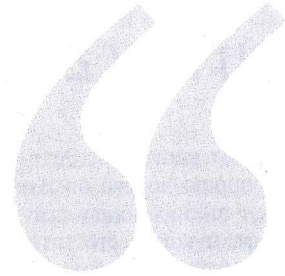
Μιλάει ο Ρίτσαρντ Κέρνι, καθηγητής φιλοσοφίας στο Boston College και συγγραφέας πολλών και σημαντικών βιβλίων. Ο Ιρλανδός Κέρνι έχει μια ιδιαίτερη σχέση με την έννοια του τέρατος. Ένα από τα σημαντικότερα βιβλία του είναι το «Ξένοι, θεοί και τέρατα» (μτφρ. Νίκος Κουφάκης, πρόλογος: Νικόλας Σεβαστάκης, εκδ. Ινδικτος). Με επιρροές από τη φιλοσοφία του υπαρξισμού, από τη θρησκευσιολογία, αλλά και από την ψυχανάλυση, και με ένα πλούσιο εύρος αναφορών σε έργα της λογοτεχνίας και της τέχνης, ο Κέρνι μοιάζει να μιλάει όχι μόνο για σχήματα αρχετυπικά (πώς η ανθρώπινη ταυτότητα μορφοποιείται από την έννοια του

ξένου, του θεού και του τέρατος), αλλά και για πολύ σημερινά επίσης. Όταν, π.χ., γράφει ότι «ανεξάρτητα από πόσα τέρατα ενεδρεύουν εντός του συλλογικού μας ασυνειδήτου, μερικοί άνθρωποι είναι περισσότεροι αθώοι από άλλους. Και μερικοί πιο ένοχοι. Τουλάχιστον, για κάποιο διάστημα. Οι τερατώδεις πράξεις έχουν σημασία όσο και οι τερατώδεις φαντασιώσεις. Και είμαστε εξίσου υπεύθυνοι και για τα δύο», η σκέψη μας πήγε στα γεγονότα του Καπιτωλίου, στον έξαλλο Τραμπ και στον αλλόκοτο όχλο του. Σκεφτήκαμε, λοιπόν, να του ζητήσουμε μια προσέγγιση πιο φιλοσοφική ή/και ψυχαναλυτική. Δέχθηκε με προθυμία και μιλήσαμε τηλεφωνικά.

Ποιος είναι εδώ το «τέρας» λοιπόν; «Κοιτάξτε, από τη μία έχουμε τον άνδρα με τα περίεργα πορτοκαλιά μαλλιά και από την άλλη αυτόν τον άνδρα με τη γούνα ζώου που εισβάλλει στο Καπιτώλιο. Κατά κάποιον τρόπο και οι δύο εκπροσωπούν το “τέρας”. Το ψεύτικο στα μαλλιά του Τραμπ επανεμφανίζεται τώρα με άλλη μορφή, τη γούνα ζώου που φέρει ο εισβολέας στο Καπιτώλιο. Η γούνα ζώου και τα κέρατα με τη γουνίτσα α λα Ντέιβι Κρόκετ έχουν τη σημασία τους. Είναι μια μορφή που θυμίζει μισό ζώο και μισό άνθρωπο. Ο Κρόκετ είναι ένας θρύλος στην αμερικανική παράδοση ως “ο βασιλιάς των έσχατων ορίων”, των πιο άγριων συνόρων. Οπότε το κτήνος που κρύβεται μέσα στον Τραμπ εκρήγνυται ως το αφορισμένο “τέρας” που παραβιάζει τον νόμο».

Τα τείχη

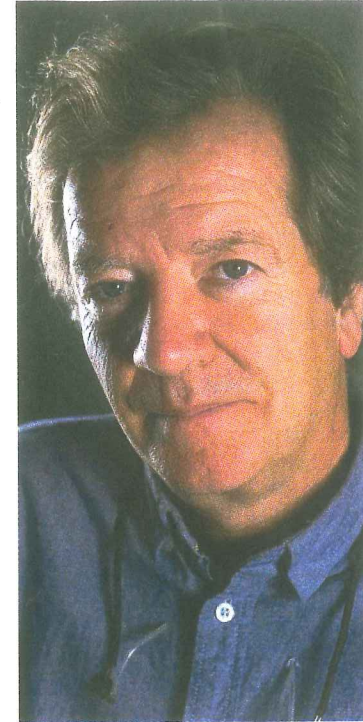
Κατά τον Κέρνι, με την εισβολή στο Καπιτώλιο, «ο Τραμπ εκδηλώνεται πλέον με τον πιο κατηγορηματικό τρόπο, παραμένοντας την ίδια στιγμή προφυλαγμένος εντός της ασφάλειας των τειχών του Λευκού Οίκου. Το ενδιαφέρον εδώ είναι ότι όλο αυτό τον καιρό ο Τραμπ μιλούσε για τείχη. Τα πάντα γύρω από το “Πρώτα η Αμερική” και “Κάντε την Αμερική μεγάλη ξανά” βασούν από μια πολιτική απομονωτισμού,

Το Ρεπουμπλικανικό Κόμμα κάλυπτε τον Τραμπ όλα αυτά τα χρόνια και τα στελέχη του φέρουν τη μεγαλύτερη ευθύνη.

Δεν είναι δυνατόν ο τραμπισμός να εξαφανιστεί μέσα σε μία νύχτα μιλάμε για εκατομμύρια ανθρώπους.

συνόρων και τειχών. Σύμφωνα με αυτήν τη λογική, έτσι κρατάς το τέρας εκτός των τειχών σου, έξω από αυτό που θεωρείς δική σου επικράτεια. Το τέρας παραμένει στην άλλη πλευρά των συνόρων και με βάση αυτή τη λογική, το τέρας είναι ο ισπανόφωνος, ο Μεξικανός, ο μαύρος. Ξαφνικά όμως, με την εισβολή στο Καπιτώλιο, βλέπουμε το τέρας να βρίσκεται όχι απλώς εντός της επικράτειας αλλά ακόμη και εντός ενός συμβολικού χώρου δημοκρατίας και πολιτισμού, με την έννοια της συνοχής που έχει η ζωή μέσα σε μια πόλη, με θεσμούς, νόμους κ.τ.λ. Αυτό μοιάζει να πηγαίνει να καταλυθεί. Το τείχος πέφτει, το τείχος που μας χωρίζει όχι μόνον από το τέρας, αλλά το μέσα από το έξω, το συνειδητό από το ασυνειδητό. Μέσα από τον λαβύρινθο βλέπεις να προβάλλει ο τερατώδης Μινώταυρος. Η όλη ει-

Ο Ρίτσαρντ Κέρνι είναι καθηγητής φιλοσοφίας στο Boston College και συγγραφέας πολλών και σημαντικών βιβλίων, μεταξύ αυτών το «Ξένοι, θεοί και τέρατα» (εκδ. Ινδικτος).

κόνα κάτι τέτοιο βγάζει προς τα έξω, έστω και αν έχει στοιχεία παρωδίας».

Σύμφωνα με τον Κέρνι, η βία αυτών των ανθρώπων ξεπήδησε από έναν ενδόμυχο φόβο: ότι χάνουν τη φανταστική τους ταυτότητα. Αυτή ένιωσαν πως θα τους αποκαταστήσει ο Τραμπ; «Ναι, όμως ο Τραμπ έχει μια άποψη για τον κόσμο, που στην ουσία της είναι τηλεοπτική. Απευθύνεται στο φανταστικό των ανθρώπων, αλλά το να εισβάλλεις στο Καπιτώλιο είναι κάτι πραγματικό, για το οποίο θα έχεις συνέπειες. Κάποιοι θα περάσουν όλη τους τη ζωή στη φυλακή επειδή σκότωσαν έναν αστυνομικό εκείνη τη μέρα. Κανένας άλλος δεν θα πληρώσει τέτοιο βαρύ τίμημα. Ούτε ο Τραμπ ούτε τα μέλη του Κογκρέσου που τον στήριξαν».

Ρωτάμε τον Κέρνι αν βλέπει ευθύνες και εκτός των τραμπικών και

των Ρεπουμπλικανών. «Ευθύνη θα έλεγα πως βλέπω στις νεοφιλελεύθερες, άγρια καπιταλιστικές πολιτικές που σίγουρα υπήρχαν και μέσα στους Δημοκρατικούς. Τον Τραμπ όμως δεν τον ψήφισαν μονάχα μάζες που δεν πήγαν στο πανεπιστήμιο, άνθρωποι των εργατικών τάξεων που δεν έχουν πτυχίο. Θα έλεγα μάλιστα πως σε ένα βαθμό αυτοί οι άνθρωποι έχουν μια δικαιολογία να πιστεύουν τα ψέματα του Τραμπ. Υπάρχει ωστόσο ένας ολόκληρος άτυπος συνασπισμός μεταξύ αυτών που ψήφισαν τον Τραμπ. Το ένα κομμάτι είναι οι χαμηλές τάξεις χωρίς πτυχία κτλ. Είναι οι άνθρωποι που όντως αποκόπηκαν από τα πράγματα από τη φιλελεύθερη ελίτ της χώρας. Τον ψήφισαν φυσικά και οι σκληροπυρηνικοί ρατσιστές, οι οργανωμένοι ακροδεξιοί, αυτοί που εξοργίστηκαν επειδή είχαν για οκτώ χρόνια μαύρο πρόεδρο και τώρα έχουν θυμώσει επειδή θα έχουν μαύρη αντιπρόεδρο. Πάνω απ’ όλα όμως, τον Τραμπ τον ψήφισαν, και τον ενίσχυσαν οικονομικά, οι εύποροι Αμερικανοί, οι βολεμένοι. Τη μεγάλη ζημιά αυτοί την έκαναν».

«Να το κοιτάξουμε κατάματα»

Και τώρα; Ο Τραμπ φεύγει, αλλά ο τραμπισμός; «Δεν είναι δυνατόν ο τραμπισμός να εξαφανιστεί μέσα σε μία νύχτα: μιλάμε για εκατομμύρια ανθρώπους. Αυτό όμως που συνέβη στο Καπιτώλιο είναι ένα κομβικό σημείο: το τέρας εκδηλώθηκε και το είδαν όλοι. Το τέρας εκτέθηκε για τα καλά. Εδείξε τι είναι. Στην ψυχοθεραπεία λένε πως αν έχεις επαναλαμβανόμενους εφιάλτες με ένα τέρας που σε καταδιώκει, πρέπει κάποια στιγμή, αντί να τρέχεις μακριά του, να γυρίσεις προς αυτό και να το κοιτάξεις κατάματα. Να το περιγράψεις. Κάτι παρόμοιο συνέβη και εδώ: είδαμε το τέρας κατά πρόσωπο. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει πως θα εξαφανιστεί, σημαίνει όμως ότι μπορεί να είσαι σε καλύτερη θέση να το αντιμετωπίσεις στο μέλλον, το έχεις δει με τι μοιάζει και πώς είναι, έχει κάπως απομυθοποιηθεί στα

μάτια σου, η εικόνα που έχεις είναι μια πιο γειωμένη εικόνα, μπαίνεις πλέον σε διαπραγμάτευση μαζί του. Αυτό ισοδυναμεί με αποδυναμωσή του σε ένα βαθμό. Είναι σημαντικό αυτό για τη συνέχεια: η γείωση και η διαπραγμάτευση. Διότι τόσα εκατομμύρια κόσμο, με κάποιο τρόπο πρέπει να τον επαναφέρεις στην όλη συζήτηση και να μην παραμείνει αποκομμένος».

Βλέπει κοινά σημεία μεταξύ της Αμερικής και όσων συμβαίνουν σε άλλες χώρες; «Αυτό που βλέπουμε στην Αμερική, ουσιαστικά συμβαίνει σε όλο τον δυτικό κόσμο και όχι μόνο. Πάρτε την Πολωνία, την Τουρκία, την Ουγγαρία, τη Λεπέν στη Γαλλία, αλλά και τη Βρετανία του Brexit. Παντού είναι το ίδιο. Αλλά στην Αμερική το βλέπεις σε μια πιο ακραία μορφή. Μην ξεχνάτε ότι η Αμερική είναι η χώρα του θαύματος, του κινηματογράφου, του Χόλιγουντ. Το σινεμά πάντοτε δείχνει στον κόσμο τι συμβαίνει σε ένα συνειδητό αλλά και σε ένα ασυνειδητό επίπεδο. Αυτό συνέβη και στο Καπιτώλιο: ήταν ένα συμβάν που κινείται κάπου στην επιφάνεια του συνειδητού και στο πηγάδι του ασυνειδήτου».

Λίγο πριν κλείσουμε το τηλέφωνο, εκφράζουμε μια απορία: πώς γίνεται κάποιος που μοιάζει με καρικοτούρα ανθρώπου να μπορεί να επηρεάσει τόσο κόσμο; «Είναι η γνωστή εικόνα του γελοιοποιού. Γελάγαμε με τον Τραμπ ή με τον Μπόρις Τζόνσον, με τα κτενίσματά τους, με τον στόμφο, με τις χειρονομίες τους. Αυτό το γέλιο είναι μια προβολή του συλλογικού ασυνειδήτου, αλλά με έναν τρόπο αγαθό. Οτι αυτό που βλέπεις είναι ένας θεατρίνος, ένας ηθοποιός. Δεν είναι κάτι απολύτως πραγματικό. Και όταν συνειδητοποιείς ότι είναι πραγματικό όλο αυτό και ότι δεν υπάρχει τίποτα το αγαθό, είναι πολύ αργά πια. Η ζημιά έχει γίνει. Θυμίζω με ποιον τρόπο, τη δεκαετία του ’30, ο Τσάρλι Τσάπλιν έδειξε ευφύως πόσο επικίνδυνος γελοιοποιός ήταν ο Χίτλερ».